

U skladu sa zaključkom PD PSBiH vezanim za raspravu na sjednici od 16.02.2016. godine (7. tačka dnevnog reda), dostavljam Vam dodatne informacije koje su vezane za ovu temu.

Općenito obrazloženje

Pravo na slobodu vjere ili uvjerenja jedno je od temeljnih ljudskih prava. Iako se kod nas često naglašava ovo prvo, važno je potencirati da ovo pravo uključuje oba ove segmenta i vjeru i uvjerenje, gdje se pod vjerom podrazumijevaju različiti oblici kako tradicionalnih tako i savremenijih religijskih vjerovanja a pod uvjerenjem sva druga uvjerenja koja ljudi izaberu za sebe i smatraju važnim da svoj život dijelom ili u cjelosti orgniziraju u skladu sa njima (ateizam, agnosticizam, itd.).

Zbog našeg historijskog iskustva kod nas je možda više nego kod drugih važno ozbiljnije pristupiti ovom ljudskom pravu obzirom da je vrlo važno nastojati kreirati atmosferu u našoj zemlji u kojoj će se o svim izazovima i dilema u odnosu na vjeru ili uvjerenje razgovarati dosljedno, konstatno i otvoreno. Jedan aspekt ovog pitanja čini i borba protiv ekstremnog radikalizma i zaštita prava na slobodu vjere ili uvjerenja u vremenu visokih sigurnosnih zahtjeva te načina ispravnog razumijevanja oba ova važna segmenta.

Brojne velike međunarodne organizacije imaju posebne izvjestioce i izvještaje koji tretiraju samo pravo na slobodu vjere i uvjerenja, vjerujući da je stanje ovog temeljnog prava u jednoj državi jasan indikator općenitog stanja demokracije i ljudskih prava u njoj.

- UN ima specijalnog izvjestitelja za slobodu vjere ili uvjerenja. Tu funkciju trenutno obnaša gospodin Heiner Bielefeldt¹.
- Američki State department redovno svake godine izdaje svoj izvještaj o stanju slobode vjere na svijetu. U tom izvještaju BiH redovno se tretira i analizira stanje u našoj zemlji².
- Američki kongres ima svoju komisiju za slobodu vjere ili uvjerenja koja također ima svoj globalni izvještaj svake godine. Članove imenuju predsjednik i predstavnici političkih stranaka³.

¹ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/FreedomReligionIndex.aspx>

² <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/>

³ <http://www.uscifr.gov/about-uscifr/who-we-arewhat-we-do>

Ovdje je važno spomenuti također da postoji nekoliko međunarodnih inicijativa koje okupljaju parlamentarce posvećene zaštiti prava na slobodu vjere ili uvjerenja. Najpoznatiji je: **Međunarodni panel parlamentaraca za slobodu vjere ili uvjerenje (IPPFRB: International Panel of Parliamentarians for Freedom of Religion or Belief)**⁴. Ovaj panel redovno održava svoje konferencije. Posljednja takva konferencija održana je u New Yorku, pred samu sjednicu UN-a, gdje se razmatralo stanje ovog prava u svijetu, analizirali slučajevi kršenja. Zaključci usmjereni ka UN-u ali i drugim akterima iz vladinog i nevladinog sektora. Njihov rad započeo je konferencijom održanom u Oslu, iz nje je proistekla povelja koju može potpisati svaki parlamentarac na svijetu koji to želi i tako postati dio velike mreže paralementaraca posvećenih ovom pitanju. Brojni paramenti i parlamentarne grupe u svijetu su potpisnici ove povelje.

Brojni su temeljni kako međunarodni tako i državni dokumenti koji eksplicitno promoviraju i štite ovo pravo čije praćenje vrše međunarodne organizacije poput UN-a ili OSCE-a. BiH na tom putu može i treba uraditi više. Naša zemlja ima svoje nezavisne tradicionalne crkve i vjerske zajednice sa kojima je potrebno konstantno dijalogizirati, ali ih i kada je to potrebno pozvati na odgovornost. Katolička crkva i Srpska pravoslavna crkva imaju potpisane i sporazume sa državom. Islamska zajednice trenutno je u toj fazi. Aktivnosti međureligijskog vijeća također usmjerene su kao zaštiti ovog prava i jedan od njihovih uspješnih projekata je „Monitoring napada na vjerske objekte i druga mjesta od značaja za vjerske zajednice i crkve u BiH“⁵. Komisija za slobodu vjere djeluje pri Rijasetu Islamske zajednice i prima žalbe osoba koje smatraju da im je povrijeđeno njihovo pravo na slobodu vjere ili uvjerenja. Međutim ovdje je općenito važno uzeti u obzir pravo naših građana i građanki da vjeruju u sve što oni žele i da zaštitimo njihovo temeljno ljudsko pravo na to bilo da se radi o religijskim ili nereligijskim uvjerenjima.

Odabrani dokumenti koji tretiraju ovo pravo su:

UN-ova Opća deklaracija o ljudskim pravima

Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjere; to pravo uključuje slobodu promijeniti svoju vjeru ili vjerovanje i slobodu da se, bilo pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, ispoljava vjera ili vjerovanje učenjem, vršenjem, obredima i održavanjem (član 18.)

Evropska konvencija o ljudskim pravima

1. Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti; ovo pravo uključuje slobodu promjene vjere ili uvjerenja i slobodu čovjeka da, bilo sam ili zajedno s drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje obredima, poučavanjem, praksom i pridržavanjem.
2. Sloboda ispovijedanja vjere ili uvjerenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i neophodna u demokratskom društvu u interesu javne sigurnosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih (član 9)

Ustav Bosne i Hercegovine

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima (član II.2).

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje: (...) g) Slobodu misli, savjesti i vjere (član II.3)

Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini

⁴ <http://ippforb.com/>

⁵ <http://www.mrv.ba/images/stories/Monitoring/monitoring%204.%20godisnji%20izvjestaj%202013-2014.pdf>

Svako ima pravo na slobodu vjere i uvjerenja, uključujući slobodu javnog ispovijedanja, odnosno neispovijedanja vjere. Isto tako, svako ima pravo prihvatiti ili promijeniti vjeru, kao i slobodu - bilo sam ili u zajednici s drugima, javno ili privatno - da na bilo koji način očituje svoja vjerska osjećanja i uvjerenja obavljanjem obreda, izvršavanjem i pridržavanjem vjerskih propisa, držanjem do običaja i drugih vjerskih aktivnosti. Svako ima pravo na vjersku pouku, koju će vršiti samo osobe koje na tu službu imenuje službeno tijelo ili predstavnik njegove crkve ili vjerske zajednice, kako u vjerskim ustanovama tako u javnim i privatnim predškolskim ustanovama i osnovnim školama i višim nivoima obrazovanja što će se regulirati posebnim propisima. (član 4.1).

Zakon o zabrani diskriminacije

prema kojem je diskriminacija na osnovu vjere i uvjerenja svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu vjere ili uvjerenja, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava i sloboda u svim oblastima javnog života (član 2.1). Zabrana ovakve diskriminacije primjenjuje se na sve javne organe kao i na sva fizička ili pravna lica, kako u javnom tako i u privatnom sektoru, u svim oblastima, a naročito: zaposlenja, članstva u profesionalnim organizacijama, obrazovanja, obuke, stanovanja, zdravstva, socijalne zaštite, dobara i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, te obavljanja privrednih aktivnosti i javnih usluga. (član 2.)

Na osnovu knjige koju je uredio profesor **Tore Lindholm iz Norveškog centra za ljudska prava „Sloboda vjere ili uvjerenja“** navodimo nekoliko glavnih segmenata koji u širem smislu predstavljaju ovo pravo:

Prvo, svako ima pravo na apsolutnu unutrašnju slobodu vjere, mišljenja i savjesti. Ovo pravo obuhvata slobodu svih da imaju, usvoje, ostanu pri svojoj ili promijene vjeru ili uvjerenje. Sukladno tome, niko ne smije biti podvrgnut prinudi koja bi mu umanjila slobodu da ima ili prihvati neku religiju ili uvjerenje po svom izboru.

Drugo, svako ima slobodu da, bilo sam ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeru ili uvjerenje podučavanjem, praksom, obredima ili poštivanjem vjerskih propisa u skladu sa vlastitim shvatanjem naloga svoje vjere. Ovo je tzv. vanjska sloboda. U svemu tome vrhovni autoritet za državu je savjest pojedinca.

Treće, država se obavezuje da poštuje i osigurava svim pojedincima na svojoj teritoriji i u svojoj nadležnosti pravo na slobodu vjere bez bilo kakvih razlika, kao što su rasa, boja kože, spol, jezik, vjera ili uvjerenje, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili drugo porijeklo, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status. Ovo načelo nediskriminacije često se smatra jednim od temelja na kojima počiva ovo ljudsko pravo. Naime, prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, države članice Vijeća Evrope imaju određenu slobodu u obimu prava koja će priznati vjerskim zajednicama i svojim građanima u prakticanju vjere. Pri tome je apsolutni zahtjev da sva ograničenja i privilegije budu nametnute ili garantirane bez diskriminacije.

Četvrto, države se obavezuju da će poštovati prava roditelja, odnosno zakonskih staratelja, da svojoj djeci osiguraju religijsko i etičko obrazovanje u skladu s njihovim vlastitim (tj. roditeljskim) uvjerenjima. Postavlja se uvjet da se zaštiti pravo svakog djeteta na slobodu vjere u skladu s razvojnim mogućnostima djeteta.

Peto, suštinsko obilježje slobode religije za vjerske zajednice, posebno u savremenim uređenjima, jeste da imaju neotuđivo institucionalno pravo da kao zajednice predstavljaju svoja prava i interese.

Šesto, slobodi ispoljavanja vjere mogu se nametnuti samo ona ograničenja koja propisuje zakon, a koja su neophodna u demokratskom društvu da bi se zaštitili javna sigurnost, red, zdravlje, moral ili temeljna prava drugih. Pri tome ta ograničenja imaju biti proporcionalna potrebi da se zaštiti legitimni cilj. Ovo je priznanje da u savremenim multireligijskim društvima postoje situacije u kojima se ispoljavanje vjere može ograničiti. No, da se ne bi otvorila vrata nasumičnim, neopravdanim i arbitrarnim ograničenjima lista dopustivih ograničenja je svedena na ovu kratku listu od pet osnova. Pri tome se takva ograničenja imaju nametnuti odlukama zakonodavnih tijela, a ne odlukama administrativnih organa ili pojedinaca.

Konačno, s obzirom na fundamentalnu narav ovog ljudskog prava države ne mogu derogirati pravo na slobodu vjere, čak ni u vrijeme vanrednog stanja.

Već postojeće slične parlamentarne grupe ili inicijative:

Evropski parlament ima svoju grupu za slobodu vjere ili uvjerenja, te vjersku toleranciju. U njihovom mandatu je da predlažu potrebne izmjene i dopune zakona, postavljaju parlamentarna pitanja u vezi sa slobodom vjere ili uvjerenja, da šalju parlamentarna pisma određenim interesnim stranama u vezi sa konkretnim pitanjima, te saradnja sa međunarodnim, vladinim i nevladinim organizacijama. Također prate stanje sa pravom na slobodu vjere ili uvjerenja u zemljama trećeg svijeta. Više info na sljedećem linku: <http://www.religiousfreedom.eu/>

Britanski parlament ima svoju grupu za slobodu vjere ili uvjerenja. Mandat: podizanje svijesti o sadržaju i važnosti međunarodnih obaveza vezanih za slobodu vjere ili uvjerenja kod parlamentaraca, medija, vladinih i nevladinih organizacije te javnosti općenito. Više info na sljedećem linku: <https://freedomdeclared.org/about/appg/>

Kanadski parlamentarac David Anderson redovno pod svojim pokroviteljstvom organizira parlamentarne forume o slobodi vjere. To su forumi na kojima razni akteri, predstavnici različitih organizacija i grupa, zajedno sa parlamentarcima diskutiraju određene specifične teme od koristi i važnosti za kanadsko društvo. Više info na sljedećem linku: <http://www.davidanderson.ca/>

P.S.

Na Vašu e-mail adresu ću proslijediti dodatnu analizu koja govori o ovoj temi u BiH i zemljama regiona.

Sarajevo, 22.02.2016. godine

Senad Šepić, poslanik u Parlamentu BiH i predlagač Inicijative o osnivanju parlamentarne grupe za slobodu vjere i uvjerenja.

